

Костянтин КОРСАК

доктор філософських наук, професор,
ПВНЗ «Київський медичний університет»
ORCID 0000-0001-7715-9720
науковий керівник дослідницької групи
студентів*

Ключові слова: пропозиції В. Вернадського, порятунком людства, наміри Росії, пріоритети молоді, емоції, кохання, любов, вік кохання, суспільство і молодь.

Стаття має високу актуальність. Вона створена у дуже складний час для українців і переважної більшості людства. В Україні існує поєднання двох великих явищ. Перше є початком глобального цивілізаційного переходу всього людства від деструктивного до життєзабезпечення на основі екологічно ідеальних ноотехнологій (wisetechnology). Друге явище — збройний опір всього населення України намірам Росії під керівництвом диктатора В. Путіна з його підлітковим девіантним мисленням завоювати і підкорити спершу українську територію, а пізніше — всю планету. Авторів цікавлять всі широкі питання діяльності головного мозку і нервової системи на основі емоційних впливів і станів. Конкретним завданням обрано вивчення причин семантичної нерівноваги використання слів «кохання» і «лю-

УДК 140.8+330.366+378.1(100+477)
DOI 10.31392/NPU-VOU.2022.4(87).08

**НАУКОВІ ТА
ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ
ПОБУДОВИ
БЕЗПЕЧНОЇ
ЕМОЦІЙНОЇ
СФЕРИ: ПОГЛЯДИ
СТУДЕНТІВ-
МЕДИКІВ**

© Корсак К., 2022

бов» та їх значення для щастя і комфортного сімейного життя. У дослідженні використані багато ефективних класичних методів разом досягненнями багатьох молодих наук про людину. Автори виявили, що у переважній більшості сучасних мов перше слово відсутнє і включене в сукупність значень слова «любов». Зроблена спроба пояснити цю виразну і дуже давню асиметрію. Ядро статті складають найновіші наукові факти з наук про людину. Детально пояснено нейромолекулярну природу емоції кохання, доведено її важливе значення для нормального перебігу життя чоловіків і жінок. Вказано на причини відсутності в українській освіті правдивої інформації про цінність емоції кохання для молоді, для її сімейного і батьківського щастя. Пропозиції полягають у необхідності поширення правди про кохання і любов в національній системі освіти.

*Робота виконана за участі студентів ПВНЗ «Київський медичний університет»: Адільханова Х., Антіпова С., Клименко Ю. Козак А. Колбасов Д., Кузьміна-Зубова К., Максименко К., Мельчинська Л., Руднік О., Свирид І., Ставицька К., Ясінська І.

1. Вступ

Актуальність дослідження

Розпочнемо з нагадування про те, наш національний геній В.І. Вернадський у роки (1922-1926) свого вимушеного перебування в Парижі виконав серію фундаментальних досліджень стратегічно-прогностичного плану, одним з положень якого було передбачення неминучості подолання людством усіх конфліктів і суперечностей, усіх помилок у його стосунках з середовищем свого перебування та перехід до нооери — довготривалого симбіотичного співіснування з біосферою. Він не визначав точних дат початку цього рятівного для всієї популяції Хомо процесу й формулював, інколи заперечуючи погляди всіх тогочасних колег-науковців, його вагомі наукові підстави у серії статей на французькій мові ([1] та ін.), які з багатьох причин не отримали хоча б частини тієї піар-підтримки, яка припала на долю А. Ейнштейна з його двома «теоріями відносності». Ми помітили докази того, що по-справжньому швидко реалізація його пропозицій і закликів припала на початок наступу світової пандемії COVID-2019, але первинні ідеї порятунку людства через екологічно ідеальні виробництва (через ноотехнології) були запропоновані світу К.В. Корсаком і його науковою групою раніше ([2] та ін.).

На всепланетне нещастя екологічного і демографічного характеру наклалося друге, що пов'язане з іншим глобальним явищем — спробою останньої на планеті багатонаціональної імперії з назвою «Російська Федерація» захопити, як це сталося ще у часи Московії, всі ресурси земель і населення України й повторити ту грандіозну експансію, що у свій час мала наслідком поширення її кордонів від Каліфорнії до Західної Польщі.

Колектив авторів-студентів цієї статті обставинами життя змушений поєднувати навчання у ПВНЗ «Київський медичний університет» з виконанням фахового медичного обов'язку захисту воїнів Збройних Сил, членів інших оборонних формувань

та всіх громадян незалежної України. Започатковане нами дослідження ми вважаємо своєчасним і актуальним, адже нападники не тільки зазнають поразки, але й назавжди втратять імперію — цю справжню «ракову пухлину» на тілі людства, яка у разі збереження неминуче відіграватиме роль смертельної небезпеки для усіх майже двохсот держав і сотень народів.

Ми хочемо приготуватися до життя після Перемоги-2022, адже переконані не тільки в очищенні планети від усіх метастазного характеру впливів хибної російської теорії про вирішальну для усіх землян позитивну роль «Третього Риму» і «рекордно високої духовності росіян», а й у здійсненні українцями другого «одуховлення людства», яке перевищить своїм впливом і значенням перше одуховлення, що мало наслідком появу індоєвропейської мовної сім'ї, однойменної мегакультури і головних світових монотеїстичних релігій. З найновіших наукових досліджень в археометрії, палеогенетики й інших молодих секторах ізотопних та інших надточних вимірів ми отримуємо докази того, що ця світоглядна і виробнича революція сталася в інтервалі 7-4 тис. років тому під впливом економічної зони Великого Трипілля, яке охоплювало лісостепові простори від Карпат до Західного Сибіру ([3] та ін.).

Специфіка постановки проблеми відзначається нестандартністю і непередбачуваністю, характерною для підвищено-бурхливих подій останнього півстоліття. Головним імпульсом стало наше бажання не тільки познайомитися з положеннями нормативного навчального курсу «Вступ в теорію наукових досліджень», а й у його межах у рамках невеликого часу на практичні заняття, виконати реальне дослідження, що може виявитися достатньо інноваційним та якісним за науковими показниками, отже, цікавим для всього загалу потенційних читачів і достойним публікації у визнаному в Україні науковому виданні. Цьому наміру сприяло те, що викладачем виявився доктор філософських наук, професор Корсак Костянтин Віталійович (чималу статтю

з такою назвою вмістили в україномовну Вікіпедію його учні та інші вдячні особи), який накопичив достатній досвід у викладанні та комплексних теоретичних наукових дослідженнях. Ми вирішили, що для уникнення розташування результатів наших зусиль у групі малоцікавих публікацій (а таких не менше 50% усіх друкованих матеріалів ([4] та ін.), необхідно з самого початку діяти нестандартно і вивчати самих себе так, що результати дослідження мали б значну користь.

Мета нашого дослідження підкреслена в назві статті. Нам цікаво використати наші спільні знання для виявлення корисних і придатних для нас відповідей на ті головні життєві запитання, які ми ставимо і викладачам, і самим собі. Як засвідчило анкетування, велика частина цих запитань стосується особливостей особистості і всієї суспільної сфери емоцій, відчуттів і почуттів, які ми вважаємо важливим елементом того душевного стану, що охоплюється дуже широким і вельми індивідуальним концептом «щастя».

Конкретні завдання ми звузили до проведення анкети (це здійснено до початку воєнних дій) з проханням вказати у відповідях найважливіші проблеми, теми і сектори турбот, які вони вважають найпріоритетнішими конкретно для себе на основі тих уявлень, які вони сформували про світові, всеукраїнські та локальні події. На цій стадії не йшлося про створення великого запитальника з десятками позицій і сотнями можливих варіантів відповідей. Нас цікавили тільки важливі аж до форсмажорного рівня, питання і теми, які студенти вважали не просто складними для себе, а й такими, на які вони так і не отримали задовільних відповідей у системі середньої освіти та в накопиченому досвіді свого щоденного життя і дуже складних та різноманітних контактів. На основі результатів анкетування ми хотіли визначитися з тими доступними нам джерелами інформації, в яких сподівалися віднайти не максимально розлогі міркування літературного характеру, а чіткі формулювання, які були б подіб-

ними до законів природи у межах точних наук. На цій основі ми змогли б у подальшому зробити і власні висновки, і обрати стратегію й тактику своєї подальшої життєдіяльності.

У **методології дослідження** ми керувалися не тільки доступними завдяки Інтернету порадами з текстів десятків варіантів навчальних посібників з теорії наукових досліджень ([5; 6] та ін.), а й досвідом проф. К.В. Корсака зі створення багатьох статей, книг та інших творів, які спиралися на десятки тисяч відсканованих і вивчених ним джерел на кількох мовах, які входять у надану нам унікальну е-бібліотеку. Фраховуючи факт скорочення необхідного для подвоєння сукупних знань інтервалу часу, основну увагу ми звертали на публікації останніх 20-30 років, розраховуючи на отримання найновіших даних про роботу головного мозку і нервової системи в цікавих для нас питаннях. Майже одразу ми звернули увагу на те, що початок ХХІ століття відзначений не досягненнями в космічних перегонах, а у наданні позиції лідера усіх наук еволюційній біології [7], яка разом з еволюційною психологією (етологією [8; 9]) пропонує нам найбільш повну та обгрунтовану відповідь на фундаментальне запитання: коли Хомо у переконанні здійснення вчинків на основі поглиблених міркувань і рефлексій має бодай часткову рацію, а коли просто автоматично виконує старезну генетичну програму, сформовану ще на початку розвитку савців на звільненій від динозаврів поверхні Землі?

2. Результати опитування студентів щодо фундаментальних проблем їх життя

У розлогоді морі різноманітних анекдотів, які вважаємо інтелектуальним продуктом багатьох Хомо в певний історичний момент, ми зустріли наступне висловлювання:

- Діти зазвичай намагаються стати дорослими, дорослі мріють хоч якось повернутися в молодість, тільки сучасні підлітки настільки втомилися від життя, що ...

Наша спільна думка щодо вказаного явища полягає в переконаності в специфіч-

ності сьогодення з його настільки швидкими змінами у вимогах до Хомо в різні моменти його життя, що ні школа не встигає надавати хоча б основи потрібної компетентності, ні родина в свій сукупності неспроможна бути взірцем дій для кожного конкретного випадку. У не такі вже й давні часи попередніх варіантів соціумів наші ровесники, як правило, вже закінчували проходження підліткового періоду і перебували на початковій стадії дорослого (юридично — «активного») життя. Це співпадало з ритмом фізіологічного розвитку й досягненням максимуму показників організму. Тоді, як ми вважаємо, не існувало ні підліткової кризи, ні булінгу (шкільного знущання) чи інших дитячо-молодіжних девіацій і збочень.

Зміни засобів життєзабезпечення Хомо в ХІХ-ХХ ст. мали наслідком дуже велике подовження Initial Education (первинної освіти) — процесу отримання формальної та всіх інших форм освіти від раннього дитинства аж до завершення необхідної у наш час пост-дипломної освіти для достатньо успішного початку професійної діяльності. Середня світова тривалість Initial Education майже досягла позначки «20 років» і зростає кількість держав, де вона наближається до 22-23 років. Це означає, що суспільство в цілому (державні органи і навіть більшість громадян) вважає нас підлітками в суспільно-соціальному аспекті, ігноруючи наші внутрішні самооцінки, почуття, відчуття, проблеми самоствердження і т.д.

Частково це виправдано тим, що процес повної професіоналізації і значної спеціалізації головного мозку і справді не закінчується на момент отримання державних документів про вищу освіту, продовжуючись ще кілька років до закінчення головного обсягу мієлінових процесів.

Але тільки частково, адже саме на студентський вік припадає необхідність майже остаточного вибору свого індивідуального життєвого шляху, віднаходження відповідей на грандіозну кількість запитань щодо буття (від найвищих ідеалів до ставлення до найпростіших явищ оточення). Відпові-

дей, які нам важко віднайти на основі одних тільки орієнтованих на професійну досконалість навчальних дисциплін.

Тому ми позитивно сприйняли пропозицію нашого лектора проф. Корсака К. В. виконати невелике наукове дослідження, скероване на пошуки вказаних відповідей на основі його і наших знань. Хочемо розпочати зі складання переліку найважливіших для нас усіх спільних запитань стосовно Життя і Майбуття, не оминаючи й індивідуальних потреб у конкретних життєвих ситуаціях. Спробу отримати подібний список найважливіших тем і запитань ми провели одразу ж на першому практичному занятті й на його основі побудували наступну таблицю.

Таблиця 1

Результати анкетування студентів щодо важливих для них тем і проблем

Теми	Формулювання проблем
1. БУТТЯ	Що чекає Хомо а майбутньому? Коли люди себе знищать? Вплив на Хомо надрозвитку технологій Війна – це розумно, чи ні? Чисто науково
2. ФАХ	Як обрати Професію Життя? Як дізнатися про своє призначення у житті? Чи є Доля, чи усього лише збіг обставин? Як створити щось своє оригінальне? Адже ВСЕ СКАЗАЛИ!
3. ЕМОЦІЇ	Чи спроможні чоловіки до справжнього кохання Як зрозуміти, що КОХАЄШ? Причини взаємних зрад для чоловіків і жінок Чи кожен чоловік зраджує? Чому деякі сексуальні девіації сприймаються різними групами суспільства по-різному
4. ЩАСТЯ	Скільки і чого потребує Хомо для щастя? Яка риса поведінки відштовхує найбільше? Яка дружба плідніша – Ж+Ж чи Ж+Ч? Причина чутливості до конкуренції. Чому такі часті суперечки і конфлікти? Проблема екстремальності поведінки підлітків
5. ДЕПРЕСІЇ	Як боротися з небезпекою депресії? Як віднайти в собі рівновагу в мегаважкій буденності? Як ігнорувати зовнішні подразники Як подолати емоційне вигорання? Як знайти сили і здорову психіку для закінчення університету? Як не втратити інтерес до навчання Що штовхає до алкоголізму? Як вирватися?

6. ПОЛІТИКА	Війна Україна-Росія є конкуренція влад чи план винищення людей?
7. РЕЛІГІЯ	Чи вірити в Бога і в цілительну силу мощів під брудним склом? Чи є життя після смерті з Пеклом і Расм
8. ІНШІ	Чоловіків класифікувати легко — усього дві групи. А як це зробити з жінками? Якщо жінки розумніші від чоловіків, то чому їх мало у владних структурах? Чому чоловіки і жінки такі різні? Як пережити період сепарації від родини?

Ігноруючи невиконання багатьох загальновідомих критеріїв проведення «валідних, деталізованих і стандартизованих» тестувань чи анкетувань, ми все ж отримали найголовніше — скупності тем і проблем, які найбільш важливі в аспекті вибору життєвої стежини, пошуків такого омріяного щастя бодай в головних його аспектах, досягнення необхідної для фахового успіху професійної компетентності, уникнення різноманітних загроз (професійного вигорання, депресії, алкоголізму та ін.). Плануючи в майбутньому удосконалення анкети та уточнення значення окремих формулювань, ми все ж одразу використаємо для конкретизації нашого дослідження факт існування групи студентських висловлювань, що стосуються емоцій в життєдіяльності та використанні наукових знань не тільки для фахового успіху, а й родинного материнського і батьківського щастя. Відтак, сконцентруємося в подальшому тексті на поняттях «кохання і любов».

3. Лексичний аналіз існування слів «кохання» і «любов» у різних мовах

Зайдемо в Гугл-перекладач і запишемо в ліву колонку рідні слова «кохання» і «любов», а в праву розпочнемо отримувати і вивчати їх переклади на понад 100 мов інших держав і народів. Виявиться, що серед перших 18 мов, тільки білоруси діють за українськими індоєвропейськими канонами і розрізняють ці поняття — каханне і любоў. До них приєдналися валлійці (cariad a chariad) і вірмени (відмінності незначні, але, схоже, існують). Для всіх інших характерний англійський (брутальний і чоловічий) підхід — «кохання і любов = love and love».

Охопивши всі мови, ми виявили очевидні відмінності в казахській (махаббат пен сүйіспеншілік), курдській (evîn û hezkirinê), латинській (caritas et amor), філіпінській (pag-ibig at pagmamahal), а от у мовах зулу, кхаса, лаоській, мальтійській, непальській і сингальській ми не змогли зробити однозначний висновок. Результат: у шести мовах Гугл-перекладач вказав, що кохання і любов позначаються різними словами, у семи мовах — «трошки відмінними», у решті випадків (понад 80) застосовується тільки одне слово «любов».

З цього простого кількісного аналізу випливає доволі неочікуваний висновок: для більшості племен і народів слово «любов» є універсально-інтегральним позначенням практично усіх позитивних емоцій. Більш-менш значна відмінність у формі виокремлення поняття «кохання» помітна тільки у невеликій групі індоєвропейських і південноазійських мов.

Нам залишається висловимо наступну гіпотезу: витоком відмінності значень слів «кохання» і «любов» може бути контакт відповідних народів з праукраїнцями, які після одомашнення рослин і малих копитних за 6000 років пройшли шлях із зони Едему (там і зараз живуть курди і вірмени) навколо Чорного моря (тоді це було прісне і доволі глибоке озеро Понтіда). Сформувавши спершу через дотримання рівності статей й пошани до кохання цивілізацію Трипілля, наші пращури трохи пізніше на основі винайдення конярства й віднаходження великих родовищ мідних руд здійснили перший континентального обсягу поділ праці у межах євроазійської економічної зони Великого Трипілля. Спільні для родини індоєвропейських мов слова і технологічні терміни поширилися саме з цих територій як «хмара тегів», а не потужна «первинна мова з дієсловами і граматикою». Радимо колегам дослідити слухність висловленої К. В. Корсаком і його співавторкою Л. М. Ляшенко гіпотези «хмарнотегового» механізму появи всієї родини індоєвропейських мов [3], запозичення українських поглядів на кохання і любов та виявити гли-

бинні причини того, чому не всі народи цінували кохання однаково високо.

А ми одразу ж висловимо ще одну (і трохи менш обґрунтовану) гіпотезу, яка полягає в поширеності уявлення про кохання як якесь неістотне підлітково-молодіжне психічно-емоційне збурення, на яке вожді і загал дорослих вирішили не звертати особливу увагу. А в інших поширених випадках, як це сталося у процесі появи груп великоросів на Валдайській височині ([10] та ін.), і мови не могло бути про емоцію закоханості — домінувала брутальна фізіологія і фізичний примус до статевих актів. Тому відсутність слова «кохання» в російській народній і літературних мовах — цілком закономірне явище. Можна поспівчувати російським прозаїкам і поетам, які змушені використовувати одне й те ж слово в описі позитивних почуттів до Вітчизни, рідної природи, спорту і горілки та тих емоцій, які Тетяна намагалася висловити у листі до Онегіна. Неймовірно дотепно і точно висловив сутність національної російської проблеми у своїй відомій і поширеній в Інтернеті мініатюрі [11] доволі епатажний російський письменник І. Г. Яркевич.

Тут ми змушені зробити невеликий відступ і нагадати про те, що позитивні та негативні емоції і почуття практично однаково важливі та потрібні для кожної пересічної людини. Утримуючись від конкретних посилань на чималу кількість нових наукових праць, вкажемо на ультра-важливе відкриття, що може мати таке спрощене формулювання: *для повного фізичного і психічного здоров'я кожної людини вона повинна перебувати в умовах хаотичного надходження позитивних і негативних зовнішніх емоційних впливів. Відсутність других (ситуація «раю») швидко і необоротно пошкоджує головний мозок, відсутність перших шкодить повільніше, але внаслідок накопичення стресів веде до смерті через внутрішні фізіологічні порушення.*

Відмовляючись від екскурсу у дослідження антонімів «щастя» і «горе», вкажемо лише на глибоку помилковість ототожнення «щастя» з перебуванням у «раю» чи,

як мінімум, з ліквідацією надходження негативних емоційних впливів. Дуже тривала ізоляція полярників чи інших груп фахівців створює значну небезпеку психічних зривів саме через відсутність негативних сигналів (нещодавно у ЗМІ наводили кілька прикладів подібних нещасть).

А от головний висновок з вказаного відкриття можна виділити і підкреслити:

подобою «раю» і головним джерелом щастя може бути на Землі тільки сім'я з мудрих членів, які свідомо створюють іншим позитивні сигнали, адже неконтрольоване оточення гарантує створення негативних емоцій, які необхідні для ліквідації небезпеки порушень в роботі головного мозку.

Наші знання про всі тексти підручників для шкільних предметів мабуть неповні, але у відомій нам частині ми взагалі не зустрічали тих важливих ідей, що були висловлені в попередніх абзацах. Прикро, що й у наш час подібна очевидна інформація лишається невідомою для молоді і під час планування свого майбутнього, і в процесі реалізації стратегії індивідуальної поведінки у дорослому житті.

Натомість не бракує поширених міфів такого змісту: **голове у житті — зустріти велику ЛЮБОВ.**

Відмовимося від аналізу хоча б частини з великої множини визначень і тлумачень цього пов'язаного з емоційними переживаннями людини поняття. Відзначимо, що далеко не найгірше (хоч і з ототожненням кохання і любові) вміщене в українській «Енциклопедії Освіти», де автором статті «Любов» на стор. 464-465 є К.О. Журба [12]. Окремої статті «Кохання» у цій книзі немає, хоч побіжно і несподівано скептично про нього згадано у чималій статті «Юнацький вік».

4. Короткий огляд сучасної наукової інформації в темі «кохання і любов»

Надалі ми розглядатимемо переважно тільки ті головні факти, які виявили «після Фрейда» науковці різних держав у процесі глибокого дослідження нейрохімічної основи практично усіх емоцій людини з хо-

рошим і стійким здоров'ям. Сконцентруємося на причинах спалаху емоції кохання і використаємо частину вже опублікованих К. В. Корсаком і його науковою групою матеріалів ([13] та ін.).

Коротко нагадаємо про те, що видатна «маловідомість» наукової інформації на цю тему на наших теренах і дуже мале бажання освітніх керівників поширювати її в наш час має головною причиною категоричну заборону в Радянському Союзі ще у 1930 роках наукової дисципліни «Педологія» як місця акумуляції найновіших результатів наукових досліджень з вивчення розвитку Хомо в молодому віці. Це нещастя було значно посилене післявоєнним явищем «лисенківщини» — ліквідації усіх генетичних досліджень. Це був період домінування твердження академіка Трохима Лисенка (1898-1976) про те, що засобом появи найкращих у світі наукових відкриттів є звернення до ідей марксизму-ленізму-сталінізму з повним відторгненням будь-яких зарубіжних наукових теорій. Це мало фатальні наслідки для більшості наук і долі науковців, за винятком фізики, куди Т. Лисенку категорично заборонили втручатися керівники СРСР, яким надто потрібна була ядерна зброя.

У зарубіжжі ще у 1953 р. викликало цікавість оприлюднене повідомлення про відкриття аспірантом з Канади Джеймсом Оулдсом та помічником-студентом Пітером Мілнером «системи задоволення» та її «вмикача», розташованих у підкірковій зоні мозку людини і розвинених тварин. Метою їх дослідів було дослідження умовних рефлексів методом введення електродів у мозок щурів й подальшого штучного збудження мозку поданням на них невисокої електричної напруги. Після першого ж електрошоку тварини вперто займали те місце у клітці, де він їх застав. Дослідники здогадалися, що відчуття тварин були настільки приємними, що вони просто бажали його повторення. У разі надання їм можливості самостимуляції (вони могли подавати імпульс натисканням лапки на маленький ключ типу телеграфного), щурі робили це

щосекунди до повнісінького виснаження (пишуть, що вмирили вони з дуже задоволеним виразом на мордочках).

Цей та сотні подібних дослідів, що поступово виявили більшість тонкощів діяльності системи задоволення (рекомпенсації), дали змогу частині зарубіжних психіатрів (наприклад, доктору Лейбовичу зі США) сформулювати засновану на цих дослідях і досить логічну гіпотезу про природу емоції кохання ([14] та ін.).

Гранично спрощуючи і скорочуючи її виклад, вкажемо, що схема виникнення і розвитку цієї емоції виглядає наступним чином:

- початковий період від першої зустрічі і погляду до більш чи менш (за рідких побачень) швидкого виникнення захопленого-радісного «стану Ромео і Джульєтти»;
- індивідуальної тривалості період стійкого зв'язку на основі взаємних позитивних емоцій;
- згасання інтенсивності емоційної взаємозалежності аж до нейтрального (ба, нерідко й негативного) ставлення.

Не згадуючи про всі публікації К.В. Корсака на теми впливу емоцій на поведінку Хомо, наведемо його інтегральне наукове досягнення — графік активності «системи рекомпенсації» упродовж життя людини, розпочинаючи з моменту народження (рис. 1).

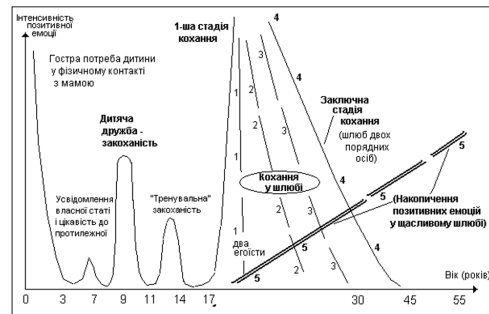

Рис. 1. Нерівномірність активізації «системи задоволення» упродовж життя Хомо

Графік не претендує на особливу точність, адже існує закон варіативності ха-

рактеристик та індивідуального ритму розвитку кожної людини. Разом з тим, на ньому відтворені головні стадії життя й найбільші емоційні сплески. Перший з них являє собою гостру фізіологічну потребу немовляти у якомога частіших фізичних контактах з матір'ю, за відсутності яких немислимі значні психічні та фізіологічні розлади аж до комплексної хвороби (т.зв. «госпіталізму»).

Після «відділення» дитини від мами та усвідомлення приналежності до певної статі йде у віці 6-7 років не надто тривалий період підвищеного зацікавлення особами протилежної статі. Набагато важливішим є наступний емоційний максимум, що відповідає формуванню дитячої дружби, яка у природній нормі передбачає ціложиттєву тривалість. У цей же період відбувається (насамперед — серед абсолютної більшості хлопчиків) формування територіального ієрархічного об'єднання. Як відкрили і вивчили етологи, утворення подібних пірамідальних структур і формування між її членами глибокої дружби і довіри, що має подібну до стану закоханості молекулярну основу, гарантує єдність племені (чи іншого фундаментального об'єднання людей) і його спроможність успішно боротися з іншими племенами за життєвий простір і ресурси живлення.

У підлітковому віці на фон дитячої дружби накладається «тренувальне» захоплення особами протилежної статі, яке — це вже індивідуальне — може мати найрізноманітнішу інтенсивність емоціонального сприйняття і переживання. Труднощі для підлітків особливо значні з тієї простої причини, що саме у цей момент для ще не сформованого дорослого виключно важливим стає знак (позитивний чи негативний) ставлення з боку оточення — референтної групи ровесників, батьків і рідних, учителів та інших педагогічних працівників тощо. Все це ускладнюється принаймні удесятеро з тієї причини, що у роки «підліткової кризи» докорінно перебудовуються структури мало не 80% об'єму головного мозку, що робить його почасти дисфункціональним.

У старшої молоді з майже «перебудованим», але ще не до кінця «професіоналізованим» головним мозком, також вистачає власних проблем. Це «вік кохання», впродовж якого стан Ромео і Джульєтти — цілком нормальне і не таке вже й рідкісне явище. Рамки статті не дають змоги набагато розширити подібні пояснення, до того ж, навіть повне оволодіння нейрофізіологічними відкриттями й етологічними знаннями не гарантує цілковито успішного подолання «підліткової кризи», вирішення будь-якої проблеми стосунків з особами протилежної статі, максимальну тривалість шлюбу, міцність сім'ї та ін. Надто багато сторонніх об'єктивних і суб'єктивних чинників і впливів впливають на Ромео і Джульєтту та їхні стосунки.

Як свідчить рис. 1, інтенсивність позитивної емоції у піку стану Ромео і Джульєтти близька до нескінченності. А от подальший розвиток подій після шлюбу визначається індивідуальними рисами його учасників. Наприклад, два переконаних егоїсти з такою запеклістю вміють створювати один одному прикроші, великі й малі негативно-емоційні «поранення», що від справжнього кохання дуже швидко лишаться жалюгідні рештки і здивовані згадки.

Все кохання в цілому має наркотичну основу: на 1-ій стадії мозок створює і використовує речовини з групи ендорфінів, які викликають справжній «форсажний режим» усіх фізіологічних систем (за виключенням посилення аналітично-прогностичних спроможностей головного мозку). Роки спільного життя у шлюбі проходять під впливом «нефорсажних» речовин з групи опіатів: приємність стабільна, адаптація розтягується на роки, емоційні збурення перестають бути небезпечними.

У сучасному «дорослому» житті найпоширеніші ті варіанти шлюбу, що відзначаються емоційною асиметрією його учасників, їх неспроможністю створювати партнеру виключно і лише позитивні емоції. Залежно від сили волі і терплячості того, хто більше страждає від негативних дій «другої половинки», відбувається ослаблення за-

коханості по лініях 2, 3 та інших подібних. Лише у разі об'єднання у шлюбі порядних осіб тривалість кохання виявляється максимальною і сягає визначених природою меж — віку втрати жінкою спроможності народжувати виключно здорових і міцних дітей (десь понад 40 років...).

Гіпотетично найкращим ми вважаємо той варіант, коли порядні люди ще й добре обізнані з досягненням згаданих вище наук, тому увесь свій інтелект і природний артистичний талант скеровують на створення «раю в родині», накопичуючи все більшу і більшу суму взаємних позитивних емоційних дарунків (подвійна лінія 5). У цьому разі шлюб на його початку виявляється природно захищеним особливостями стану Ромео і Джульєтти, а у зрілому віці — радістю довготривалих та успішних зусиль зі створення і підтримки «райської» атмосфери в родині.

Заторкнута нами тема, очевидно, широка мало не до безмежності. Доцільно було б детально розглянути порівняно нову «теорію послідовних моногамій», яка стверджує, що з «міркувань захисту біологічного виду Хомо» Природа «запланувала» можливість не одного «піку кохання», відтвореного на рис. 1, а щонайменше двох ([15] та ін.). Другий припадає на інтервал початку «третього віку», який на побутовій мові позначається словами «сивина — в бороду, а біс — в ребро». Однак, виклад необхідних аналізів виходить за можливі межі нашої статті

4. Висновки з дослідження

Головними з них ми вважаємо наукове доведення існування, великої тривалості і високої інтенсивності емоційного стану закоханості, застосованого природою для створення дуже міцного зв'язку чоловіка і жінки на основі глибокої взаємної приємності, вдячності та пестощів. Людина не може сподіватися у своєму емоційному житті на «цукерку», яка була б і більшою, і «смачнішою» від кохання. Тільки воно пов'язане з багатьма роками постійного перебування «на сьомому небі», які є незрів-

нянно тривалішими і ціннішими, як короткі спалахи фізіологічної розрядки (той самий «секс») чи інші варіанти приємності.

Очевидним злочином перед дітьми й онуками є сучасне несерйозне ставлення дорослих до інформування молоді про природу і цінність емоційних станів людини. Задовго до необмеженого надання дітям інформації про статеві зносини і методи досягнення оргазму, зображень оголених тіл і статевих органів «у дії», необхідно пояснити їм, що на початку своєї дорослості їх чекає зустріч з величезним і надважливим для них дивом і щастям кохання. Та на шляху до нього є перешкоди, про які необхідно знати й свідомо переборювати їх.

Наприклад, слід навчитися розрізняти кохання і «секс», розуміти велику цінність для себе і перевагу над усім іншим (вторинним і додатковим) справжнього і довготривалого кохання, емоційного стану Ромео і Джульєтти. Ще задовго до постання вибору «негайно у ліжко — пізніше у ліжко» підлітки і молодь мають бути прекрасно інформованими насамперед про емоційні наслідки для себе обох цих рішень, про вплив їх на все життя, на можливість щастя кохання і сімейного співжиття. Адже очевидно, що помилкове сприйняття «сексу» як найвищої життєвої цінності й ознаки дорослості дівчинкою чи хлопчиком та застосування цього висновку на практиці неминує ліквідує умови для нормального емоційного розвитку й досягнення нормального кохання. Вони зіткнуться з цинізмом, хворобами, передчасними пологами чи перериванням вагітності. Буде дощенту спалене і знівечене все те, що передбачене природою для перебування на «сьомому небі» взаємного кохання впродовж багатьох років, а не лічених секунд оргазму.

Коротко нагадаємо й про ще одну серйозну небезпеку для заторкненого нами періоду дорослішання молодих людей. Ми маємо на увазі їх помилкові уявлення про дію наркотичних — хімічних та усіх інших чинників. Якщо подібні субстанції організм Хомо створює сам й унаслідок дуже тривалої еволюції має природні обмежен-

ня на їх максимальну кількість, то канабіс, героїн, гашиш та безліч інших речовин у процесі їх використання через адаптацію мембран клітин мозку наркоман змушений «збільшувати дозу» і не зустрічається з кількісними обмеженнями.

Наслідок відомий — руйнування всієї системи задоволення і часті смерті від банального отруєння чи чогось ще гіршого. Ще у дитячому віці батьки повинні попередити своїх нащадків про те, що приєднання до інших учасників «вивчення наркотиків» матиме гарантованим наслідком втрату можливості створення сім'ї на основі кохання, адже наркотики руйнують природну «систему рекомпенсації».

Самі ж батьки повинні бути свідомими того, що кохання не має «природної звички» повторюватися з однаковою інтенсивністю багато разів. Ми хочемо порадити їм правильно оцінювати стан своїх дітей і намагатися підтримати їх у ситуації закоханості, забезпечити довготривале перебування у «сімейному раю» на основі розви-

тку і підтримки цього стану. Категорична заборона на шлюб не тільки підштовхує до суїциду, а й значно знижує позитивне емоційне тло у разі створення сім'ї у віці понад 35 років.

На закінчення нашого аналізу понять «кохання» і «любов», ще раз підкреслимо, що СНІД та інші загрози існуванню людства та його стабільному розвитку, будуть переборені швидше, якщо молоді покоління отримують від старших не купу нічим не обґрунтованих табу і хибних упереджень, а надійну і незаперечну наукову інформацію, цілком необхідну для свідомого і безпомилкового вибору стратегії свого розвитку і дій.

Суспільство як цілісність має скеровувати свої ресурси не на збройні та інші змагання з аналогами в інших державах, а на підтримку дітей і молоді в критичні моменти, створювати, як це вже здійснено у Фінляндії чи Сингапурі, сприятливі умови для появи молодих сімей і підтримки їх планів в народженні дітей разом з продовженням професійного удосконалення і розвитку.

REFERENCES

1. **Vernadsky W.** (1925). L'autotrophie de l'humanité // Revue générale des sciences. 1925. No. 17/18. Pp. 495-502 (<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k171004/f500.item.zoom>). Appeal 20-03-2022
2. **Korsak, K.V., & Korsak, Y.K.** (2014). Nooglossary as a means of noothinking and noodevelopment of humanity in the XXI century. RELGA, № 7 (280), June 17. (URL: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=3908&level1=main&level2=articles> (in Russian) Appeal 20-03-2022
3. **Korsak, K.V., & Liashenko, L.N.** (2017). The hypothesis of the phenomenon of origin and distribution on the planet of the Indo-European family of languages. RELGA. — RELGA, 3(321) (in Russian) Appeal 20-03-2022
4. Every second scientific work has nothing to do with reality https://elementy.ru/novosti_nauki/164769/Kazhdaya_vtoraya_nauchnaya_rabota_ne_imeet_nichego_obshchego_s_realnostyu (15-12-2005) (in Russian) Appeal 20-03-2022
5. **Romanchikov V.I.** (2007). Basics of the scientific research. Tutorial. - Kyiv: Center for Educational Literature. (in Ukrainian)
6. **Stechenko D.M. & Chmir O.S.** (2005). Research Methodology: Textbook. - Kyiv: Knowledge. (in Ukrainian)
7. **Sergeev A.** (2005). Science magazine named the most successful science of 2005 (URL: https://elementy.ru/novosti_nauki/165067/Zhurnal_Science_nazval_samuyu_ushpeshnyuyu_nauku_2005_goda) (in Russian) Appeal 20-03-2022
8. **Rossano M.J.** (2003). Evolutionary Psychology. The Science of Human Behavior and Evolution. USA, John Wiley & Sons, Inc.
9. **Dolnik V.R.** (2004). The naughty child of the biosphere. Conversations about human behavior in the company of birds, animals and children. 4th edition, supplemented. - St. Petersburg: CheRo-on-Neva, Petroglyph. (i Russian)
10. **Korsak K.V.** (2015). "Ukrainian idea - XXI" - the spiritual basis of the Fatherland / Worldview — Svitoglyad. No. 2. pp. 38-45 (in Ukrainian)
11. **Yarkevich I.** The story of one little Russian thing (URL: <https://yarkevich.livejournal.com/531026.html>) 10-02-2020 (in Russian) Appeal 20-03-2022
12. Encyclopedia of education (2008). / Acad. ped. Sciences of Ukraine, leading editor. V.G. Kremen'. Kyiv: Yurinkom Inter. (in Ukrainian)
13. **Korsak K.V.** (2000). On the way to understanding the nature of the emotion of love / Scientific World — Naukovy Svit. No. 6, pp. 36-38 (in Ukrainian)
14. **Renaud J.** (1983) Des médicaments contre les chagrins d'amour. Science et Vie, juin 1983, N 789 (URL: <http://www.varvar.ru/arhiv/texts/renaud1.html>) 10-02-2020
15. **Aleksandrova D.** Mind games: why we choose monogamy (URL: <https://diletant.media/articles/37097770/>) (2-09-2017) In Russian. Appeal 29-03-2022